

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Környezetvédelmi engedélyezési tervdokumentáció szerzői jogi védelme és jogosulatlan felhasználása építési engedélyezési tervdokumentációhoz; a kártérítés mértéke

Ügyszám: SZJSZT 25/2003/1-2

A bíróság által feltett kérdések:

1. A 7. szám alatt csatolt dokumentáció, tartalmában egyez-e az F1. alatti vállalkozási szerződéssel (ez utóbbi teljesítésének tekinthető-e).
2. A 7. szám alatti dokumentáció, vagy annak konkrétan megjelölt munkarészei besorolhatók-e az Szt. 1. § (2) bekezdés 1) pontja és (3) bekezdése alapján mint műszaki létesítmény terve, vagy a törvény egyéb rendelkezésénél fogva a jogszabály által védett szellemi alkotások körébe, figyelemmel a felperes által 13. számú beadványában hivatkozott egyéb jogszabályi rendelkezésekre is. (1997. évi LXXVIII. tv. 1. § (1) bekezdés d) pont, 2. § 8. pont és 17. pont, 32. § (1) bekezdés, 46/1997. (XII.29.) KTM r. 2. § (1) bekezdés, 2. sz. melléklet III/2. pont).
3. A 17. szám alatti engedélyezési tervdokumentáció elkészítésével – figyelemmel a felhasználás szerződési korlátozására – megvalósult-e jogosulatlan felhasználás az Szt. 17. § a) és f) pontja, illetve a jogszabály egyéb rendelkezése szerint.
4. A 3. pont szerint feltételek fennállását meg kell vizsgálni a címzett támogatásához I. r. és II. r. alperes által készített megvalósíthatósági tanulmány vonatkozásában is.

Az eljáró tanács válasza:

A feleket a szakvélemény a szövegösszefüggéshez illesztve az alábbiak szerint jelöli:

K. Vállalkozási Kft: vállalkozó vagy tervező vagy kutató-vállalkozó vagy felperes.

G. Kft: megrendelő megbízó vagy II.r. alperes

Előzetes kérdés

A Szerzői Jogi Szakértő Testületnek feltett kérdések (1-4.) megválaszolásához néhány előzetes kérdés tisztázása szükséges. E nélkül nem dönthető el, hogy miben kell állnia a felek által vállalkozási típusúnak nevezett szerződés teljesítésének, és az sem, hogy a teljesítés milyen fajta szellemi alkotás elkészítésével és átadásával jár. Ebből következik ugyanis, hogy a megrendelő szerez-e, és ha igen, milyen terjedelmű felhasználási/hasznosítási jogot a vállalkozó teljesítményére, az korlátozható-e, és ha igen, a korlátozást túllépő felhasználás történt-e.

Általános megjegyzések

A felek az F/1. alatt csatolt, külön íven szerkesztett, 1. sz. mellékletnek, és egyben véleményeltérésnek is nevezett, valójában szerződés kiegészítést is tartalmazó, címe szerint vállalkozási szerződést kötöttek. A szerződést a vállalkozó képviselője 2000. március 24-én írta alá, a megrendelő képviselője aláírásának kelte nincs feltüntetve (kipontozott, kitöltés nélküli kelet megjelölés, csak az 1. sz. mellékleten szerepel a keltezés). Sem a szerződés, sem az 1. sz. melléklet nem tartalmazza a képviselő teljes nevét, vezető tisztségviselői minőségét, illetve olyan beosztását, amelyből a képviselői jog megléte következne. A megrendelő esetében a cégnév megjelölése is hiányzik az aláírásnál.

A felek szerződése (ld. az alábbi indokolást) részben a kutatási, részben a tervezési szerződés altípusába sorolható vállalkozási típusú, valamint egy tekintetben (szakvélemény készítése) inkább megbízási típusú, tehát vegyes szerződés. A kutatási altípusra a Ptk., a tervezési altípus eredményeként létrejövő, szerzői jogi védelemben részesülő terv(ek) felhasználásának engedélyezésére a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) írásbeli alakot rendel (Ptk. 412. § (2) bekezdés első mondata, illetve Szjt. 45. § (1) bekezdése).

Az eljáró tanács ezért a feltett kérdésekre adandó válaszok előtt megjegyzi, hogy kétséges, hogy a szerződés – részlegesen, egyrészt a kutatási elemei, másrészt a szerződés teljesítésével létrejövő szerzői művek felhasználásának feltételei tekintetében – megfelel-e jogszabályban előírt alaki követelményeknek.

A 7. sorszámú dokumentáció ügyszáma és kelte (1999. december hó, kirendelő végzés 1.o.) mutatja, hogy

- a) esetleg mind a felek létező, de írásba még nem foglalt megállapodása, és
- b) teljes bizonyossággal a megállapodás teljesítése megelőzte a szerződés kétségesen elégséges írásba foglalását.

Ezt bizonyítja, hogy

- a 7. sorszámú dokumentáció I. kötetének (terviratok) iratain kivétel nélkül 1999. május és december közötti keltezés látható, és ezen iratok teljesítmény (terv, illetve tervtanulmány) nélkül nem készülhettek volna el,
- a megrendelő a perben vitatott, öt kötetből álló dokumentációt (7.sz.) az F/3. alatt csatolt átvételi elismervény szerint már 2000. április 3-án, tehát 10 nappal a szerződés aláírását követően átvette.
- (A felperes keresetlevelében található előadás is megerősíti, hogy később megkötendő szerződés reményében, a költségeket részben megelőlegezve előre teljesített.)

A fentiek azt mutatják, hogy a szóban forgó esetben a valós helyzetnek az felelt volna meg, ha a felek írásban rögzítették volna, hogy milyen teljesítmény áll rendelkezésre, és csak annak felhasználásáról állapodtak volna meg. (Pusztán a szerződést vizsgálva ugyanis az a hamis látszat alakul ki, mintha a felperes 10 nap alatt teljesítette volna a szerződést.)

Az eljáró tanács véleményének összefoglalása

Ad 1-2.

1. A 7. sz. alatti dokumentáció a szerződés teljesítésének tekinthető. Ezt kétségtelenné teszi, hogy a szerződést az elkészült teljesítmény alapján, utóbb foglalták írásba, továbbá a szerződés szerinti paramétereknek (tartalmi követelményeknek) a dokumentáció pontosan megfelel.

2. A szerződés vegyes, tervezési, kutatási és felhasználási jellegű szerződés.

3. Minden kutatási szerződésnek van szellemi alkotásban, mégpedig legalább szerzői műben, vagy a szerzői jog által védett teljesítményben (adatbázis) álló eredménye. Ez lehet a szerződés célja is, de lehet a célt el nem érő „rész-, illetve belső eredmény” is. A jelen esetben ilyen a műszaki megoldások tervét megalapozó EKHT. A szerződés szerinti EKHT, valamint az összefoglaló dokumentáció szakmai része az Szjt. értelmében legalább összetett szakirodalmi mű, de – abban a részben, amelyben az elemzéssel elért eredményeket és az azokhoz vezető elemző tevékenységet írja le – elérheti a tudományos mű szintjét is, azonban a jogi védelem szempontjából e színvonal-kérdés közömbös.

4. Figyelemmel arra, hogy a vállalkozó egyedileg kiválasztott és „megkutatott” helyszínrre szolgáltatott a szerződés célja szerint műszaki megoldást, eleve kizárható, hogy a szolgáltatott műszaki terv, amely egyébként fogalmilag szerzői mű, a szerzői jogi védelem fennállását kizáró szolgai másolás lenne, illetve ne rendelkezne a jogvédelemhez szükséges egyéni-eredeti jelleggel.

5. A szerződés alapján készült szakvélemények esetében, figyelemmel az egyedi feladatkitűzésre és annak megoldására, a részletes véleményben ismertetett kritériumokkal való összevetés alapján aggálytalanul megállapítható, hogy a szakvélemények egyéni-eredeti jelleggel bíró szerzői művek.

6. A szerződés alapján átadott dokumentáció főbb, a fentiek szerint szerzői jogi védelem alá tartozó részein belül egyes részek, illetve művek külön-külön is a szerzői jogi törvény által védett művek, vagy teljesítmények közé tartoznak. Ilyenek lehetnek a térképek (helyszínrajzok, ábrák, fényképek) és az adatbázisok.

7. A szolgai másolás a felperes tevékenységének körülményeire, az EKHT készítésére vonatkozó kutatási feladat és a műszaki megoldást jelentő terv szerződésben körülírt egyediségére, a felsorolt műveknek az elvégzett kutatási tevékenységhez kapcsolódására tekintettel az adott esetben kizárt.

8. Az a tény, hogy ügyirattá váltak a szóban forgó esetben az átadott művek, a szerzői jogi védelem fennállását nem érinti, azonban ez a funkció – adott esetben – azzal a következménnyel jár, hogy az említett alkotások – noha művek – az adott szerep betöltésétől kezdve az adott ügyirati funkcióban ki vannak véve a szerzői jogi védelem alól.

Ad 3.

9. A felek a szerződés 6.2. pontjában a felhasználás mértékéről jogszerűen, a Ptk. és az Sztj. alapján rendelkeztek, egyéb tekintetben a felhasználás jogviszonyaira pedig az Sztj-t kell alkalmazni.

10. Jogosulatlan felhasználás az adott tényállás mellett egyrészt a jogosult engedélye nélküli, a dokumentáció védelem alá eső részeinek az ügyirati funkcióba kerülést megelőző többszörözésében (lemásolásában) és/vagy átdolgozásában állhat.

11. Sem a megvizsgált részek, sem a végeredmény esetében sem állapítható meg a szolgai másolás (Sztj. 17. § a) pont). A 17. sorszámú dokumentáció elemei, illetve „végeredménye” nem tekinthető a 7. sorszámú dokumentáció elemzett részeire vonatkozó átdolgozásnak. A felperesi „megoldás” részbeni átvétele nem nyújt elegendő alapot az átdolgozás szintű, tehát szerzői jogilag is releváns felhasználás megállapíthatóságához.

Ad 4.

A megvalósíthatósági tanulmány nem állt rendelkezésre.

Részletes vélemény

A szerződés elemzése, és válasz az 1. és a 2. kérdésekre:

Vegyes szerződés

A szerződés több szerződéstípus jegyeit hordozza.

- Az 5.1. pont szerint feladat (területjellemzés) teljesítésére nézve szakirodalmi műre vonatkozó felhasználási szerződés,
- az 5.2.pont (EKHT készítése) tekintetében kutatási szerződés, amelynek eredménye szakirodalmi, vagy tudományos mű lehet,
- az EKHT-hoz kapcsolódó szakvélemények (5.2.) készítése tekintetében felhasználási szerződés, ahol a szakvélemények minősülnek legalább szakirodalmi, de lehetséges, hogy tudományos műnek,
- a műszaki megoldás terve (5.2.) tekintetében tervezési szerződés, amelynek eredménye műszaki létesítmény terve,
- a környezetvédelmi engedélyeztetés dokumentációjának benyújtása elnevezésű munkarész tekintetében megbízási jellegű,
- az összefoglaló dokumentációkra (5.3.) nézve szakirodalmi műre vonatkozó felhasználási szerződés elemei találhatók meg.

Az 5.4. pont szerinti feladatok ellátása mellékkötelezettségek teljesítését jelenti, kivéve az angol nyelvre fordíttatást, amely ismét csak megbízási jellegű tevékenység.

Összességében tehát vegyes szerződésről van szó.

Ennek jogi alátámasztása a következő:

A tervezési szerződés alapján „a vállalkozó műszaki-gazdasági tervező munka elvégzésére, a megrendelő pedig annak átvételére és díj fizetésére köteles” (Ptk. 408. § (1) bekezdés). A 410. § (5) bekezdése szerint a tervezési szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében a kutatási szerződés szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A Ptk. kutatási szerződés fogalma alapján „a vállalkozó kutatómunka végzésére, a megrendelő pedig díj fizetésére köteles.” (Ptk. 412. § (1) bekezdés első mondat).

Mindkét altípusra nézve közös szabály, hogy

- A megrendelő a tervet [illetve a vállalkozó szolgáltatását] csak a szerződésben meghatározott célra és esetben használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja (Ptk. 409. § (3) bekezdés, 413. § (2) bekezdés), valamint
- a szerződéssel kapcsolatban rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások tekintetében
 - a) ha a megrendelő a rendelkezés jogát kiköti, a vállalkozó a szellemi alkotást csak saját belső tevékenységéhez használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja, harmadik személlyel nem közölheti; ilyen esetben a szellemi alkotással a megrendelő szabadon rendelkezik,
 - b) ha a megrendelő a rendelkezés jogát nem köti ki, a szellemi alkotást csak saját üzemi tevékenysége körében használhatja fel, nyilvánosságra nem hozhatja, harmadik személlyel nem közölheti; ilyen esetben a szellemi alkotással a vállalkozó szabadon rendelkezik (Ptk. 410. § (5) bekezdés útján alkalmazandó 412. § (3) bekezdés).

A felhasználási szerződésre vonatkozó állítás alapja a következő:

Az Szjt. 1. § (2) bekezdése alapján minden, az irodalom, a tudomány és a művészet területére eső alkotást véd a törvény, az alkotások fajtája nem zárt. Ezt bizonyítja maga a törvény szövege: „függetlenül attól, hogy a törvény megnevezi-e,” és a felsorolást bevezető „különösen” szó. A példálózó felsorolásból az alábbiakkal kell a szerződés teljesítését összevetni.

Szjt. 1. § (2) bekezdés:

- a) az irodalmi (pl. szépirodalmi, szakirodalmi, tudományos, publicisztikai) mű,
- j) a térképmű és más térképészeti alkotás,
- l) a műszaki létesítmény terve.

Az Szjt. 42-55. §-ai szabályozzák a felhasználási szerződést. A fejezet rendelkezési nyilvánvalóvá teszik (pl. 49. §, 52. §), hogy mind a már elkészült mű, mind jövőben megalkotandó mű felhasználására köthető felhasználási szerződés.

Megállapítások a kutatási szerződés-elemekre

Abban az esetben, ha szerzői jogi védelem alá teljesítmény elkészítéséhez tervezés, és/vagy kutatás szükséges, az Szjt. 3. § alapján felhívott Ptk. szerinti megfelelő szerződéstípus szabályait kell alkalmazni a teljesítmény eléréséhez szükséges tevékenységgel kapcsolatos

jogok és kötelezettségek megítélésére. E szerződéstípusok szabályai összekapcsolják a teljesítmény felhasználásának jogviszonyát a tevékenységre vonatkozó jogokkal és kötelezettségekkel azáltal, hogy előírják, hogy a feleknek rendelkezniük kell a tevékenységgel elért teljesítmények felhasználásáról (Ptk. 410. § (5) bekezdés útján alkalmazandó 412. § (3) bekezdés).

A 410. § (5) bekezdésének utalása alapján mind a tervezési, mind a kutatási szerződésre igaz, hogy a Ptk. 412. § (3) bekezdése diszpozitív rendelkezéseket tartalmaz a szerződés alapján a kutató-vállalkozó által rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotásokra vonatkozó rendelkezési jogról, más szóval arról, hogy melyik felet milyen terjedelmű vagyoni jogok illethetnek meg a szerződés alapján keletkező szellemi alkotásokon. A jogszabályi rendelkezésből következik, és ezt szögezi le kétséget kizáróan a Ptk. magyarázata is, hogy a feleknek a kutatási szerződés alapján rendelkezésre bocsátott, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások jogi sorsára vonatkozó „megállapodása a kutatási szerződés lényeges tartalmi elemének tekinthető”.¹ A kutatási szerződésben a bírói gyakorlat szerint is meg kell jelölni: „(...) a szerződéssel kapcsolatos, jogi oltalomban részesíthető szellemi alkotások létrehozására és felhasználására vonatkozó feltételeket.”²

Az előző két megállapításból adódik, hogy – hacsak a felek eltérően nem rendelkeznek – a kutatási szerződésben kikötött ellenszolgáltatás a szerződés alapján létrehozott szellemi alkotások létrehozására és felhasználására, vagyis a szellemi alkotások feletti rendelkezési jogra vonatkozó ellenszolgáltatást is értelemszerűen magában foglalja.

A kutatási szerződés alapján létrehozható szellemi alkotások körét – utaló szabályaival – szintén a Ptk. határozza meg.³ A Ptk. hivatkozott rendelkezéseiből nyilvánvaló, hogy a kutatás eredményei lehetnek általában egyrészt a szerzői jog által védett szerzői művek és a szerzői joghoz kapcsolódó jogi teljesítmények közül adatbázisok, illetve iparjogvédelmi alkotások (szabadalmazható találmány, használati minta, esetleg formatervezési minta), valamint közkinccsé még nem vált, egyéb szellemi alkotások, illetve know-how.⁴

A kutatási szerződés tárgya tipikusan műszaki, illetve természettudományos kutatómunka, de természetesen lehet társadalomtudományi területen is ilyen szerződést kötni. Mindkét esetben a kutató kötelezettségvállalása magában foglalja valamely szellemi alkotás létrehozására irányuló kötelezettséget is, azonban a szerződés a létrehozás folyamatát is sajátosan, részletesen szabályozhatja.

Természettudományos, illetve műszaki területen valószínűbb a tevékenység, pontosabban a kutatási „paraméterek” részletesebb körülírása, a társadalomtudomány terén inkább csak a kutatás tárgyát írják körül.

¹ A Polgári Törvénykönyv magyarázata, KJK-Kerszöv, 2002. 1479.o.

² Id. az előző lábjegyzetben megjelölt forrás, 1478.o.

³ Ptk. 86. § (2) A védelmet - e törvény rendelkezésein kívül - az alkotások meghatározott fajtáira (...)a szerzői, az iparjogvédelmi (a szabadalmi, (...)és mintaoltalmi jog (...) határozza meg. (3) A törvény védi azokat a szellemi alkotásokat is, amelyekről a külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak. (4) A személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is. (...)” A (2) bekezdés szerinti felsorolásban értelemszerűen, a Ptk. 1977-es szövegéhez képest korszerűsítve, az azóta eltelt időben folyt szerzői jogi és iparjogvédelmi jogalkotás eredményeire figyelemmel, “mintegy előre módosítva” soroltuk fel a kutatási szerződés alapján létrehozható alkotásokat. Ebből – magától értetődően - kihagytuk az iparjogvédelem területén a vállalat- és árujelzőket (védjegy, földrajzi árujelzők), a szerzői jog területén pedig szomszédos jogi teljesítményeket.

⁴ Vö. Kutatás-fejlesztés és iparjogvédelem, szerk. F.Tóth Tibor, MTA-OTH, 1987. Bp., VI.2. pont (szerzője:Lontai Endre)

A jelen esetben a szerződés az EKHT paramétereit részletesen meghatározza.

Minden kutatási szerződésnek van szellemi alkotásban, mégpedig legalább szerzői műben, vagy a szerzői jog által védett teljesítményben (adatbázis) álló eredménye. Ez lehet a szerződés célja is (társadalomtudományi kérdés kutatása záró tanulmánnyal), de lehet a célt el nem érő „rész-, illetve belső eredmény” is. A jelen esetben ilyen a műszaki megoldások tervét megalapozó EKHT.

Az alkotások jogi sorsáról – a fentiek szerint – kötelező rendelkezni. Rendelkezés hiányában a Ptk. diszpozitív szabálya ad iránymutatást a megrendelői felhasználás mértékéről. A rendelkezés megtörténhet részletesen, vagy egyszerű utalással. Ha a felek részletesen rendelkeznek, akkor a szerzői jogi védelemben részesülő alkotás létrehozása esetén felhasználási szerződéssel vegyes kutatási szerződés jön létre. Utalásos rendelkezés esetén a kutatási szerződés – a szellemi alkotásokra vonatkozó rendelkezési jog egyszerű gyakorlásával – az említett szerzői jogi szerződésnek mintegy előszerződése lehet. Attól függ, hogy a kutatási szerződés magában foglalja-e a teljes szerzői jogi felhasználási szerződést, hogy a felek megállapodnak-e az utóbb említett szerződés lényeges kérdéseiben, illetve a felek rendelkezése és az alkalmazandó külön törvények szabályai kiteszik-e a lényeges kérdésekről történő rendelkezést. (Például a szerzői jogi törvény felhasználási szerződésről szóló szabályai segítségével egy körül nem határolt terjedelmű engedély és ellenérték meghatározásával már létrejön a felhasználási szerződés.)

A vegyes jelleg következménye, hogy a felhasználási szerződési elemekre, és a szerzői alkotások tekintetében az átadásra, és elfogadásra is a megfelelő szerzői jogi szabályokat kell alkalmazni.

Ha a konkrét szerződést vizsgáljuk, az meghatározza az elvégzendő kutatás „paramétereit” (5.2. pont: elemzések, tehát kutatás tárgyainak, és a záró tanulmánynak, azaz az EKHT-nak a tartalmi kellékei.) Ebből következik, hogy a vállalkozó (elvileg, csak a szerződés betűje szerint) jövőben létrehozandó, a szerzői jog területére eső szellemi alkotás megalkotására is kötelezettséget vállalt. Szakmai/tudományos írásmű(vek) készítését vállalta.

A szerződés szerinti EKHT, valamint az összefoglaló dokumentáció szakmai része az Sztj. értelmében legalább összetett szakirodalmi mű, de – abban a részben, amelyben az elemzéssel elért eredményeket és az azokhoz vezető elemző tevékenységet írja le – elérheti a tudományos mű szintjét is, azonban a jogi védelem szempontjából e színvonal-kérdés közömbös.

Megállapítások a tervezési elemekre

A tervezési tevékenység és a tevékenység szellemi alkotásban álló eredménye felhasználása jogi szabályozásának viszonyára az előző szerkezeti egység megállapításai vonatkoznak. Meg kell jegyezni, hogy a tervezési szerződési elemek esetében a szellemi alkotásban álló eredmény mibenléte – szemben a kutatási eredményekkel – nem bizonytalan. A tervezés eredménye mintegy fogalmilag szerzői mű, mégpedig általában építészeti alkotás, épületegyüttes, városépítészeti együttes, műszaki létesítmény, vagy ipari tervezőművészeti alkotás terve lehet,⁵ ha a terv megfelel a szerzői jogi védelem pozitív kritériumainak.

⁵ Sztj. 1.§ (2) bekezdés k),l), o) pontok.

Itt arra nézve kell megállapítást tenni, hogy a szerződés alapján szolgáltatandó, „a környezeti hatások kivédéséhez kapcsolódó műszaki megoldás terve” szellemi alkotás-e.

Az előző szerkezeti egységben felhívott Szjt. 1. § (2) bekezdés 1) pont szerint a műszaki tervek szerepelnek az Szjt. példálózó felsorolásában.

Az SZJSZT töretlen gyakorlata alapján a műszaki tervek, mint minden más mű jogvédelmének feltétele, hogy a terv egyéni-eredeti alkotás legyen (műszaki létesítmény tervére: 10/1971., általában építményekre 3/1986., mezőgazdasági létesítmény tervre: 20/1980., többek között környezetvédelmi célú műszaki létesítményekre: 7/1994., üzemcsarnok tervére, és a szerződésben meghatározott felhasználást túllépő felhasználására: 6/1994., az ügyszámhoz közelálló tender tervre és külön a kivitelezési tervre: 25/94., illetve 14/95., elvi építési terv és építési kivitelezési terv viszonyára: 26/95., műszaki tervdokumentáció ügyirati minőségére: 27/02., az engedélyezési és a kiviteli terv viszonyára, a megváltoztatás megengedhetőségére 02/01. – a hivatkozott döntések első azonosító száma az ügyszám, a második az eljárás éve.)

A szerződés szerint a műszaki megoldás tervét az EKHT-ra kell építeni, olyan megoldást kellett találni, amely képes az EKHT-ban feltárt környezeti hatásokat kivédeni. Figyelemmel arra, hogy a vállalkozó egyedileg kiválasztott, és „megkutatott” helyszínre szolgáltatott a szerződés célja szerint műszaki megoldást, eleve kizárható, hogy a műszaki terv a szerzői jogi védelem fennállását kizáró szolgálai másolás lenne, illetve ne rendelkezne a jogvédelemhez szükséges egyéni-eredeti jelleggel.

Megállapítások a szakvéleményekre

Az SZJSZT több alkalommal vizsgálta a műszaki szakvélemények szerzői jogvédelmének kérdését. A Testület álláspontját, amely a jelen esetre nézve is helytálló, a 27/01-es számú ügyben összegezte (a vélemény idevágó kivonatos részei a következők):

A szakvélemény lehet a szerzői jogi védelem feltételeinek megfelelő, tehát a szerző alkotó tevékenységéből származó egyéni, eredeti jelleggel bíró tudományos (szakirodalmi) mű.

A hatósági/bírósági eljárások, illetve egyéb kötelező rendelkezések ügyintézése körén kívül készített szakvélemények esetében – ha szerzői műnek minősülnek – a szerzői jog akadálytalanul érvényesül.

A szerzői jogi védelem pozitív feltételeként a törvény csak annyit kíván meg, hogy „a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.”

A tudományos művek (e műcsoportba tartozhat a szakvélemény) szerzői jogi védelmének lényeges vonása, hogy a kifejtett gondolatok, tételek, tanok, megállapítások, megoldások a közkincsbe tartoznak, tehát a közvetlenül a tartalomra a szerzői jogi védelem nem terjed ki, de a gondolatok megformálása, a kifejtés gondolatmenete, ekképpen a tartalom adott kifejezése és így közvetetten a kifejtett, formába öntött tartalom alkalmas a védelem kritériumainak való megfelelésre.

A szakvélemények esetében az egyéni-eredeti jelleg kibontakoztatását több tényező is behatárolja. Ezek a következők lehetnek:

- a szakértőnek feltett kérdések,
- a műfajhoz tartozó kötelező megfigyelés,
- a megfigyelés eredményének tényszerű rögzítése, azaz a ténymegállapítás,
- a források (pl. alapul szolgáló iratok) ismertetésének kötelező, kötött jellege,
- a kérdésekre adandó konkrét, összefoglalt válaszok követelménye,
- a műfaj által diktált tömörség,
- átfogóan nézve pedig a szakértői stílus, ezen belül pl. az illető tudományág vagy szakma által kötelezően alkalmazott kifejezésmód, jelölések kötöttségei.

Az azonban mindemellett kétségtelen, hogy a gondolatok korlátozott kifejtetősége mellett is marad tér a szakértő szellemi tevékenységéből eredő személyes eredetiség kifejezésére. Ott húzódik – a csak esetenként megállapítható – határ a szerzői mű és a szellemi tevékenységet tükröző, de a szükséges eredetiséggel nem bíró teljesítmény között, ahol a kérdéses szakterület szabályai által megkövetelt, kötött ábrázolásmód, és szakkifejezések használata a belső és a külső formát, vagy a szükségszerűség, az általában elfogadott, bevett elemek, illetve a cél a tartalmat és ennek nyomán annak formába öntését úgy beszűkítik, hogy nem marad lehetőség az egyéni-eredeti jelleg kibontakoztatására.

A szerződés alapján készült szakvéleményeket a dokumentáció (7.) harmadik kötet tartalmazza. Ezek esetében is – figyelemmel az egyedi feladatkitűzésre és annak megoldására – az előző bekezdésekben ismertetett kritériumokkal való összevetés alapján aggálytalanul megállapítható, hogy a szakvélemények egyéni-eredeti jelleggel bíró szerzői művek.

Megállapítások az egyéb, a szerzői jog által védett teljesítményekre

A szerződés alapján átadott dokumentáció főbb, a fentiek szerint szerzői jogi védelem alá tartozó részein belül egyes részek, illetve művek külön-külön is a szerzői jogi törvény által védett művek, vagy teljesítmények közé tartoznak.

Ilyenek lehetnek a térképek (helyszínrajzok, ábrák, fényképek) és az adatbázisok. Minden olyan, a dokumentum adott része készítője által rajzolt, vagy más technikával előállított térkép, amely nem másolt, és nem egyszerű, szellemi alkotó tevékenység híján készült teljesítmény, megfelel a szerzői jogi védelem kritériumainak (Sztj. 1. § (2) bekezdés j) pont). Csak szűrőpróbaszerűen kiválasztott példaként említi az eljáró tanács, hogy e körbe tartoznak a dokumentáció 1. kötetében található „Régió helyszínrajza, meglévő állapot összegzése, továbbá várható hulladékmennyiségek, szállítások” című dokumentumok, 3. kötetében lévő szakvéleményekhez tartozó, nyilvánvalóan önálló szellemi alkotásként minősülő térképek (pl. geológiai szakvéleményhez tartozó tektonikai tömbvázlat, fúrési helyszínrajz, tektonikai térkép, földtani szelvények, vagy szennyezettségi felméréshez kapcsolt, hulladéklerakó helyeket ábrázoló térképek, stb.).

Ehhez hasonlóan kiemelhetők például a Hejőpapi ökológiai szakvélemény részét képező kör- és egyéb grafikonok és fényképek.

Ugyancsak külön védelemre érdemesek a dokumentáció egyes részeit képező adatbázisok, mégpedig tekintet nélkül arra, hogy az adatbázis összeállítása során egyéni-eredeti szerkesztési elvet az adatbázist összeállító személy alkalmazott-e. Az egyéni-eredeti kiválasztási, összeállítási elvet mutató adatbázisok esetében az adatbázist szerkesztő személy az eredeti jogosult, míg az ilyen ismérvvvel nem rendelkező adatbázisok esetében az eredeti jogosult a felperes, mint az adatbázis összeállítója. Amiatt állítható, hogy az egyéni-eredeti jelleget nélkülöző adatbázisok is védelem alatt állnak, mert az Szjt-t módosító 2001. évi LXXVII. törvény 13. §-a megállapítja az adatbázis-védelem visszamenőleges hatályát is, tehát a 2002. január 1. előtt összeállított adatbázisok is oltalom alá tartoznak, ha megfelelnek az Szjt. XI/A. fejezetében támasztott követelményeknek.

A dokumentációból példaszerűen kiemelve megállapítható, hogy a szakvélemények részeit képezik az előző bekezdés szerinti védelemre érdemes adatbázisok (pl: Hejőpapi ökológiai szakvélemény, a terület növény- és állatvilágának ismertetése c. alatti adatbázisok, Hejőpapi talajmechanikai szakvélemény, fúrásszelvény vagy szemeloszlási táblázat). A védelem fennállását az indokolja, hogy az adatbázisok tartalmi elemeit nyilvánvalóan valamely rendszer vagy módszer szerint rendezték el, azokhoz – pl. elektronikus hordozón rögzítés útján – egyedileg hozzá lehet férni (Szjt. 60/A. §), és az is nyilvánvaló, hogy az adatbázisok tartalmának legalábbis a megszerzése, ellenőrzése jelentős ráfordítást igényelt (Szjt. 84/A. § (5) bekezdés).

Közös megállapítások a dokumentáció szerzői jogi védelem alá tartozó részeire

A dokumentációban található valamennyi mű funkcionális alkotás, azaz végső soron hatósági eljárásban való felhasználásra készült. Ez azonban nem zárja ki a szerzői jogi védelem meglétét, amelynek egy pozitív (Szjt. 1. § (3) bekezdés), és egy negatív feltétele van (Szjt. 1. § (4) és a szerződés megkötésekor és a dokumentáció vitatott felhasználásakor még hatályos (5) bekezdés).

A pozitív feltétel az egyéni- eredeti jelleg (az ilyen jelleggel nem rendelkező adatbázis védelmének ez a követelmény nem feltétele). „Összességében azt lehet mondani, hogy az egyéni-eredeti jelleg megállapíthatóságának minimálisan az a feltétele, hogy a mű ne legyen más mű szolgai másolása.”⁶ A szolgai másolás pedig a felperes tevékenységének körülményeire, az EKHT készítésére vonatkozó kutatási feladat, és a műszaki megoldást jelentő terv szerződésben körülírt egyediségére, a felsorolt műveknek az elvégzett kutatási tevékenységhez kapcsolódására tekintettel kizárt.

A véleményben említett művek mindegyikére igaz, hogy egy (illetve a jogvitát kiváltó cselekmény miatt két) hatósági engedélyezési dokumentáció részeit képezik. Valamilyen ügy intézése során került sor elkészítésükre és felhasználásukra, tehát – funkciójuk betöltése során – ügyirattá váltak. Amikor azonban a védett művek/teljesítmények elkészültek, még nem voltak ügyiratok. A szerzői jogi védelem a szerzőt a mű létrejöttétől kezdve illeti meg (Szjt. 9. §), vagyis a védelem ekkor keletkezik. Ezért az a tény, hogy ügyirattá váltak a szóban

⁶ A szerzői jogi törvény magyarázata, KJK-Kerszöv, 2000, Bp., szerk. Gyertyánfy Péter, 25,26.o.

forgó esetben a szakvélemények, a terv, tanulmány, térkép, ábra, fénykép, egyéni-eredeti adatbázis, a szerzői jogi védelem fennállását nem érinti, azonban ez a funkció – adott esetben – azzal a következménnyel jár, hogy az említett alkotások – noha művek – az adott szerep betöltésétől kezdve az adott ügyirati funkcióban ki vannak véve a szerzői jogi védelem alól.

A szerződés alapján elkészített művek maguk soha nem jelentkeztek kifelé ható, kötelező erejű rendelkezésként, tehát szűkebb értelemben vett hivatalos iratként. Ha hatósági, kérelemre indult eljárásban becsatolják, a művekből ügyirat lesz, és tartalmát a hatóság akár elfogadja, akár nem, ez ügyirati minőségüket nem érinti.

Az Szjt 1. § (4) és ma már hatályban nem lévő (5) bekezdése szerint sem akadály a szerzői jogi védelemnek, ha a mű valamilyen „ügyben” való felhasználás céljára keletkezik. Csak az ügyben való felhasználás során nem érvényesül a szerzői jogi védelem. E felhasználás jogát azonban előzetesen a szerzői (kapcsolódó) jogi jogosulttól meg kell szerezni.

Az ügyben alkalmazható közigazgatási jogszabályok a fenti megállapítások érvényességét nem érintik. Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény ugyan hatálya alá vonja a szerződéssel összefüggő tevékenységeket (1. § (1) bekezdés d) és i) pontok), azonban utal az Szjt-re, megállapítja, hogy a szerzői jogvédelem fennállásáról külön törvény rendelkezik (32. § (11) bekezdés). A rendelkezés csak a tervekről szól, de ez éppen azt támasztja alá, hogy az egyéb, a tervezéssel összefüggésben keletkező alkotások jogi védelmét csak a szerzői jogi szabályok alapján lehet megítélni.

Az egyes építményekkel, építési munkákkal és építési tevékenységekkel kapcsolatos építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról szóló 46/1997. (XII. 29.) KTM rendelet az ügyben releváns, a szerzői jogi védelemmel összefüggő rendelkezést nem tartalmaz.

Válasz a 3. kérdésre:

A felek a szerződés 6.2. pontjában a felhasználás mértékéről jogszerűen rendelkeztek, egyéb tekintetben a felhasználás jogviszonyait az Szjt. szabályozza. A jogszerű rendelkezést alátámasztja, hogy a felek szerződésének lényeges tartalmi eleme az elvégzett tevékenység szellemi alkotásban álló eredményéről való rendelkezés, és a dokumentáció fent elemzett részei szerzői jogi védelem alatt állnak.

A szerződés 6.2. pontja szerinti korlátozást akként kell értelmezni, hogy a dokumentáció szerzői jogi védelem alá eső részeit az alperes

- egy alkalommal, csak az ISPA pályázat céljára használhatja fel, azaz valósíthat meg az Szjt. értelmében vett felhasználási cselekményeket,
- a felhasználási jogot harmadik személyeknek nem engedheti át, valamint
- a dokumentációt harmadik személyeknek nem engedheti át (itt a felperes dologi jogi, a szerzői jogi védelem alá eső dokumentáció-részek műpéldányaira – értsd: eredeti példányaira – vonatkozó rendelkezési jogának gyakorlásáról van szó).

A jogosulatlan felhasználás a szóban forgó tényállás mellett az alábbi felhasználási cselekményeket foghatja át:

„Szjt.17. § A mű felhasználásának minősül különösen:

- a) a többszörözés (18-19. §),
- f) az átdolgozás (29. §)”.

Az Szjt 18. § (1) bekezdésének a) és b) pontja értelmében a jogosulatlan többszörözés mind a védelem alá eső dokumentum-részek rögzítését, mind pedig lemásolását jelenti.

Az adatbázist jelentő dokumentum-részek többszörözésének (ún. kimásolás) engedélyezésére az Szjt. 84/A. § tartalmaz megfelelő utaló szabályt. Pusztán az átdolgozás engedélyezésére a szerzői jogi védelemben nem részesülő adatbázis előállítója nem rendelkezik kizárólagos joggal, ha azonban az átdolgozást megelőzte az adatbázis (annak jelentős része) kimásolása, akkor megvalósul a jogsértés.

A 17. sz. alatti engedélyezési tervdokumentáció maga hivatkozik arra, hogy a 7. sz. dokumentációt felhasználta (17. dokumentáció 01. kötet, 7.o., 3. pont, első francia bekezdés, 10.o., a talajmechanikai szakvélemény teljes terjedelmében történő felhasználására 14.o, valamint 17. dokumentáció 02. kötet, 3. pont).

Az eljáró tanács összehasonlította egyrészt a 7. és a 17. sorszámú dokumentációk szerzői jogvédelemre alkalmas részeit (teljesítményeit), valamint a „végeredményeket” is (7. dokumentáció telepítési helyszínrajz Hejőpapi, valamint 17. dokumentáció telepítési helyszínrajz Hejőpapi).

Az eljáró tanács megállapította, hogy sem a megvizsgált részek, sem a megvizsgált végeredmény esetében sem állapítható meg a szolgai másolás (Szjt. 17. § a) pont).

Az eljáró tanács megállapította továbbá, hogy a 17. sorszámú dokumentáció elemei illetve „végeredménye” nem tekinthető a 7. sorszámú dokumentáció fent elemzett részeire vonatkozó átdolgozásnak. E megállapítás indoka az, hogy a 17. sorszámú dokumentáció elemei csak olyan és annyi tartalmi elemet „vettek át” a 7. sorszámú dokumentációból, amennyi a szerzői művek védelem alá nem eső tartalmának felhasználására utalnak. A szerzői jog ugyanis a tartalmat, itt a hulladékelhelyező létesítmény megvalósításának algoritmusát nem részesíti védelemben. A védelem a formába öntött tartalomra terjed csak ki. Ilyenformán a felperesi „megoldás” részbeni átvétele nem nyújt elegendő alapot az átdolgozás szintű, tehát szerzői jogilag is releváns felhasználás megállapíthatóságához.

Válasz a 4. kérdésre:

Az eljáró tanácsnak nem volt lehetősége véleményt nyilvánítani a jelzett megvalósíthatósági tanulmány vonatkozásában, mivel azt nem küldték meg az Szerzői Jogi Szakértő Testülethez.

Budapest, 2003. szeptember 22.

Dr. Vékás Gusztáv
a tanács elnöke

Dr. Faludi Gábor
a tanács előadó tagja

Jékely Zsolt
a tanács szavazó tagja

A bíróság által pótlólag feltett kérdés:

Felperesnél milyen összegű kár keletkezett a jogosulatlan felhasználás következményeként?

A kérdés megválaszolásához vizsgálni és értékelni kell a felperes által becsatolt költségkimunkálást, illetve a másodlagos felhasználás esetén az adott szakterületen a szakmában szokásos díjazás mértékét és így a felperes által igényelhető díj összegét.

Az eljáró tanács válasza:

1. A kérdésre vonatkozó válasz megadása során az eljáró tanács a kirendelő (13.) sorszámú végzés megállapításaiból indult ki.

Eszerint a felperes vállalkozó által a II. r. alperes megrendelésére (az I. r. alperessel szemben a per megszűnt) készített előzetes környezeti hatástanulmány (EKHT) felhasználását a felek szerződése korlátozta.

A II. r. alperes M. város önkormányzat beruházóval kötött szerződés alapján egy, az előző bekezdésben említett szerződés szerinti céltól (ISPA pályázat) különböző célra, céltámogatás elnyeréséhez elkészített egy dokumentációt, ezen belül egy megvalósíthatósági tanulmányt, amely részeként sor került az alperes rendelkezése alapján az EKHT szerződési korlátozást figyelembe nem vevő felhasználására.

2. A jogosulatlan felhasználás jogkövetkezményei

Az Szt. 16. § (6) bekezdése alapján jogosulatlan a felhasználás különösen akkor, ha arra törvény vagy az arra jogosult szerződéssel engedélyt nem ad, vagy *ha a felhasználó jogosultságának határait túllépve használja fel a művet*. Ebből az következik, hogy a felhasználást engedő szerződés korlátozását túllépő felhasználás a szerzői jog megsértésének is (és nem csak „egyszerű” szerződésszegésnek) minősül (v.ö. A szerzői jogi törvény magyarázata, KJK, 2000., 107. o., szerk: Gyertyánfy P. – Kabai E. – Szinger A. – Tóth P. B.: CD-JOGÁSZ, a Magyar Hivatalos Közlönykiadó adatbázisa, az Szt. kommentárja, az Szt. 16-17. §-aihoz fűzött magyarázat „jogosulatlan felhasználás” c. része, Lontai E. – Faludi G. – Gyertyánfy P. – Vékás G. Magyar polgári jog, Szellemi alkotások joga, Eötvös József Kiadó, 2004., Bp., 108.o.).

A jogosulatlan felhasználás esetén alkalmazhatók az Szt. 94. § szerinti jogkövetkezmények, adott esetben az objektív igények közül az Szt. 94. § (1) bekezdés e) pontja szerinti gazdagodás megtérítési igény, és/vagy vétkes jogsértés esetén az Szt. 94. § (2) bekezdés első mondata szerint kártérítési igény. Ugyanazon hátrány vonatkozásában azonban csak egyféle jogcímen lehet igényt érvényesíteni.

Az e pontbeli okfejtésre az eljáró tanács szerint azért van szükség, mert a kirendelő végzés szerint „értékelni kell a felperes által becsatolt költségkimunkálást, illetve a másodlagos felhasználás esetén az adott szakterületen a szakmában szokásos díjazás mértékét és így a felperes által igényelhető díj összegét.”

E tényezők pedig éppenséggel a jogsértéssel elért gazdagodásnak lehetnek bizonyos elemei, amelynek megtérítésére objektív alapon, kártérítési igény érvényesítése nélkül is fennáll a jogaiban megsértett szerző (szerzői jogosult) igénye.

3. Az EKTV felhasználása a II. r. alperes megvalósíthatósági tanulmányában

A megvalósíthatósági tanulmány (A/40. sorszámú, a sorszám a fénymásolaton elmosódott) tartalomjegyzékének 2.3. pontja szerint az EKHT a II. r. alperes külön mellékelte a megvalósíthatósági tanulmányhoz. A megvalósíthatósági tanulmány 2. rész 15. oldalt követő 10974-46/1999. ügyiratszámú, az Észak-Magyarországi Környezetvédelmi Felügyelőségtől származó nyilatkozat megállapítja, hogy az ISPA pályázathoz felhasznált EKHT és a folyamatban lévő, környezetvédelmi engedélyezési eljáráshoz benyújtott EKHT tartalmilag megegyezik. Ebből következően az EKHT ismételt felhasználása (tehát az ügyiratkénti benyújtáshoz szükséges, az ügyirati funkcióba lépést megelőző többszörözése vagy egyéb felhasználása) megtörtént.

Az M. város önkormányzat megrendelő és a II. r. alperes vállalkozó között 2000. 11. 01-jén kelt vállalkozási szerződés (sorszáma a fénymásolaton nem látható, de a 40. sorszámú irathoz tartozik) 10. pontja alapján a megrendelő kötelezettsége volt, hogy átadja az EKHT-t a vállalkozónak. Az átadás megtörténtét a II. alperes tagadja (keltezés nélküli, a bíróságon 2004. május 26-án érkezett II. r. alperesi 40. sorszámú előkészítő irat negyedik bekezdés).

Ha ez az átadás meg is történt volna, ez nem érinti azt a tényt, hogy az EKHT-t a II. r. alperes nem volt jogosult az ISPA pályázaton kívüli, azt meghaladó célra felhasználni. (Ha az átadás megtörtént, annak jogszerűsége is kérdéses, mert meghaladja az EKHT ügyirati funkcióban lehetséges, szerzői jogi értelemben nem releváns felhasználását.)

4. A kirendelő végzés szerinti „másodlagos” felhasználás lényeges körülményei

Az ügyben az eljáró tanács által készített alapszakvélemény az alábbiakat állapította meg:

- „Figyelemmel arra, hogy a vállalkozó (felperes) egyedileg kiválasztott és „megkutatott” helyszínre szolgáltatott a szerződés célja szerint műszaki megoldást, eleve kizárható, hogy a szolgáltatott műszaki terv, amely egyébként fogalmilag szerzői mű, a szerzői jogi védelem fennállását kizáró szolgálai másolás lenne, illetve ne rendelkezne a jogvédelemhez szükséges egyéni-eredeti jelleggel.
- A szerződés szerinti EKHT, valamint az összefoglaló dokumentáció szakmai része az Szjt. értelmében legalább összetett szakirodalmi mű (...).
- A dokumentációban található valamennyi mű funkcionális alkotás, azaz végső soron hatósági eljárásban való felhasználásra készült. Ez azonban nem zárja ki a szerzői jogi védelem meglétét (...).
- A szolgálai másolás pedig a felperes tevékenységének körülményeire, az EKHT készítésére vonatkozó **kutatási feladat, és a műszaki megoldást jelentő terv szerződésben körülírt egyediségére, a felsorolt műveknek az elvégzett kutatási tevékenységhez kapcsolódására tekintettel kizárt.**
- A véleményben említett művek mindegyikére igaz, hogy egy (illetve a jogvitát kiváltó cselekmény miatt két) hatósági engedélyezési dokumentáció részeit képezik. Valamilyen ügy intézése során került sor elkészítésükre és felhasználásukra, tehát – funkciójuk betöltése során – ügyirattá váltak. Amikor azonban a védett művek/teljesítmények elkészültek, még nem voltak ügyiratok. A szerzői jogi védelem a szerzőt a mű létrejöttétől kezdve illeti meg (Szjt. 9. §), vagyis a védelem ekkor

keletkezik. Ezért az a tény, hogy ügyirattá vált (..) a tanulmány (EKHT), a szerzői jogi védelem fennállását nem érinti, azonban ez a funkció – adott esetben – azzal a következménnyel jár, hogy az említett alkotások – noha művek – az adott szerep betöltésétől kezdve az adott ügyirati funkcióban ki vannak véve a szerzői jogi védelem alól.

- A szerződés 6.2. pontja szerinti korlátozást akként kell értelmezni, hogy a dokumentáció szerzői jogi védelem alá eső részeit (így az EKHT-t) az alperes
- *egy alkalommal, csak az ISPA pályázat céljára használhatja fel, azaz valósíthat meg az Szjt. értelmében vett felhasználási cselekményeket,*
- *a felhasználási jogot harmadik személyeknek nem engedheti át, valamint*
- a dokumentációt harmadik személyeknek nem engedheti át (itt a felperes dologi jogi, a szerzői jogi védelem alá eső dokumentáció-részek műpéldányaira – értsd: eredeti példányaira – vonatkozó rendelkezési jogának gyakorlásáról van szó).
- (...) A 17. sorszámú dokumentáció elemei csak olyan és annyi tartalmi elemet „vettek át” a 7. sorszámú dokumentációból, amennyi a szerzői művek védelem alá nem eső tartalmának felhasználására utalnak. A szerzői jog ugyanis a tartalmat, itt a **hulladékelhelyező létesítmény megvalósításának algoritmusát** nem részesíti védelemben.”

Összességében: az EKHT funkcionális mű, amelyet kizárólag M. város hulladékelhelyező létesítményének megvalósítása során lehet akár szerzői jogi, akár funkcionális értelemben felhasználni, mert a felperes F/1. szerinti szerződés szerinti tevékenysége egyedi kutatási feladat megoldását, egyedi műszaki terv kidolgozását, kötelmi jogi értelemben egyedi szolgáltatást jelentett. Az csak a tényállás sajátos körülményeiből adódik, hogy sor kerülhetett még egy „másodlagos” felhasználásra. Mivel az eljáró tanácsnak nincs tudomása arról, hogy megvalósult-e M. város hulladékelhelyezője az EKHT szerinti helyszínen (a 33. sz., a 2004. január 10-ei tárgyalás jegyzőkönyve szerint még akkor még nem készült el a hulladéklerakó), ezért az ügytől kissé elvonatkoztatva azt lehet megállapítani, hogy

- elvileg mindaddig sor kerülhet a felperesi mű akár jogszerű, akár jogsértő felhasználására, amíg meg nem valósul az EKHT szerinti helyszínen M. város hulladékelhelyezője,
- ha pedig – ez szintén elvi lehetőség – a miskoci hulladékelhelyező máshol valósult meg, és a jövőben olyan olyan döntés születne, amely szerint az EKHT szerinti helyszínen kell megvalósítani a hulladékelhelyezőt, akkor is sor kerülhet az EKHT felhasználására.

Másként alakulhat ugyanis a felperes kártérítési igénye ahhoz képest, hogy módjában áll-e a jövőben az EKHT felhasználására szerződést kötni.

Az eljáró tanács abból indul ki, hogy megvalósul(t?) az EKHT szerinti, az abban javasolt helyszínen M. város hulladékégetője, és a felperes nem tud a jövőben felhasználási szerződést kötni az EKHT felhasználására (ilyen szerződést az F/1 szerinti szerződés 6.2. pontja alapján köthetne).

5. A felperesnél keletkezett kár mértéke

„A kérdés megválaszolásához vizsgálni és értékelni kell a felperes által becsatolt költségkimunkálást, illetve a másodlagos felhasználás esetén az adott szakterületen a szakmában szokásos díjazás mértékét és így a felperes által igényelhető díj összegét.”

Az Szjt. 94. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó Ptk. 355. § (4) bekezdése alapján kártérítés címén a károkozó körülmény folytán a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést és az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá azt a kárpótlást vagy költséget kell megtéríteni, amely a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges.

5.1. Vagyoni kár

A jelen tényállás mellett a felperes vagyoni kára az engedély nélküli felhasználás miatt elmaradt vagyoni előnye.

Az elmaradt vagyoni előny megegyezik annak a díjnak az összegével, amit a felperes az ismételt felhasználásra adható engedély fejében kaphatott volna (az EKHT elkészítéséhez szükséges tevékenységet nem kell ismételten elvégezni).

A felperesnek megfizetett, szerződés szerinti, kialakított díj magában foglalta a felperes által elvégzett tevékenység, és a felhasználási jog átengedésének díját. A felek a díjat e díjrészek szerint nem bontották meg. Emiatt az eljáró tanács becsléssel azt állapítja meg, hogy a jelen esetben a felperesnek a szerződés alapján megfizetett díj 80%-a fedezte a tevékenység, 20%-a az átengedett felhasználási jog ellenértékét.

A becslés alapjául az a megfontolás szolgál, hogy a felperes tevékenysége időigényes, jelentős szakértelmet igénylő egyedi kutatásból és szakértői vizsgálatból állt, amelynek reális ellenszolgáltatása meghaladja a felhasználási jog ellenértékét. A felhasználási jog a jelen esetben ugyanis az ügyirati funkcióba lépést megelőző, nem nagy példányszámú többszörözésből (esetleg egyéb felhasználási cselekményekből) áll, tehát nem terjed ki többféle felhasználási módra.

Emiatt az eljáró tanács a felperesnél az ismételt, engedély nélküli felhasználás miatt elmaradt vagyoni előny mértékét a jogszerű felhasználás engedélyezését is magában foglaló szerződés szerinti ellenérték 20%-ban állapítja meg. Ennek során figyelemmel van az eljáró tanács arra, hogy a felperes minden valószínűség szerint többször már nem értékesítheti az EKHT-t.

5.2. Nem vagyoni hátrány

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy ha a tényállás szerinti engedély nélküli felhasználás során a felperes, mint az EKHT szerzői jogosultja nevét az EKHT-n nem tüntették fel (erre nem talált az eljáró tanács az iratok között adatot), akkor a *szerzői jogosult nevének feltüntetése esetleges engedély nélküli elmaradásából*, és abból a tényből, hogy a jogsértő, a felperes nevének feltüntetését elmulasztó felhasználás alkalmas arra, hogy a *felperes szerzői jogosulti minőségét kétségbe vonja*, a felperesnek nem vagyoni hátránya is keletkezett.

Az előző bekezdés szerinti megállapítás jogalapja az Szjt. 106. § (1) bekezdése útján alkalmazandó

- Szjt. 12. § (1) és (4) bekezdése, valamint
- az Szjt. 96. §-a („Szjt. 96. § (2) bekezdés: Jogkezelési adat a jogosultaktól származó minden olyan adat, amely a művet, a szerzőt vagy a műre vonatkozó jogok más jogosultját azonosítja (...), feltéve, hogy az adatokat a mű példányához kapcsolják (...).

Az EBH1999. 100. sz. döntés szerint a jogsértő felhasználás önmagában nem alapozza meg a nem vagyoni hátrány kiküszöböléséhez szükséges kárpótlási (azaz nem vagyoni kártérítési) igényt. Ha azonban a jogsértő felhasználás – az eset körülményei, a szerzői jogosulti minőség feltüntetésének elmaradása, egyben a felperesre vonatkozó jogkezelési adat jogosulatlan eltávolítása folytán – a szerzői jogosulti minőség kétségbe vonására is alkalmas, akkor mérlegelhető, hogy keletkezett-e olyan, bizonyított nem vagyoni hátrány a felperesnél, amelynek pótlására a Ptk. 355. § (4) bekezdése alapján igényt tarthat.

Ha van ilyen bizonyított tényállás, és ilyen igényt a felperes érvényesít, az eljáró tanács álláspontja szerint nem eltúlzott a jogsértő felhasználás miatt keletkezett vagyoni hátrány 50%-ának megfelelő mértékű nem vagyoni kártérítés.

5.3. A jogsértéssel elért gazdagodás megtérítése irányt igény

Ha a felperes az Szjt. 94. § (1) bekezdése e) pontja alapján (is) kívánna igényt érvényesíteni (erre utal közvetetten a bíróság kirendelő végzése, és a felperes előbb egyezségi ajánlatban, majd periratban – 53. sorszámú irat – közölt költségkimutatása), akkor az eljáró tanács megállapítja, hogy nem látszik megalapozottnak, hogy a felperes által a költségkimutatásban kimutatott költségek valóban olyan tételek, amelyek a másodrendű alperest az ismételt felhasználás esetében terhelnék. Ez a megállapítás azon az indokon alapul, hogy az EKHT-t, mint a megvalósíthatósági tanulmány részét az engedélyező hatóság befogadta, sőt elfogadta. Akkor lenne megalapozott az az állítás, hogy a másodrendű alperesnek ismételten el kellene végeztetnie a felperesi költségimutatásban megjelölt tevékenységeket, ha az elvégzett feladatok dokumentációja nem jelentene kellő alapot a céltámogatási pályázat (az engedélyezési eljárás) lefolytatásához. Egyébként a költségkimutatásban alkalmazott díjmértékek megfelelnek az adott szakterületen a szakmában szokásos díjazás mértékének.

Az eljáró tanács álláspontja szerint a felperes gazdagodás megtérítése címén is a jogsértő felhasználás ellenértékét, azaz az elmaradt szerzői jogdíjat követelheti. Az magától értetődő, hogy ez a követelés vagy kártérítési, vagy gazdagodás megtérítési jogcímen, azonban természetesen csak egyszer jár.

Emiatt a felperes által kimunkált 2.800.000,- Ft összegű követelés, mint a II. r. alperesnél a jogsértéssel keletkezett gazdagodás az eljáró tanács álláspontja szerint nem megalapozott. Megalapozottnak tartja viszont az eljáró tanács az 5.1. pontban megjelölt mértékű (az F/1 alatti szerződés szerinti ellenérték 20%-a) gazdagodás megtérítési igényt.

Ezt az álláspontot alátámasztja a bírói gyakorlat is. (V.ö. BH 2005.143. (...)) „A felperesnek a mű jogosulatlan felhasználása miatti szerzői díj követelése az Szjt. 94. §-a (1) bekezdésének e) pontja szerint minősíthető igény. Eszerint a jogosult követelheti a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítését. (...) Az alperes a jogsértő hasznosítás folytán azáltal gazdagodott,

hogy a felhasználás fejében díjat a szerzőnek (a felhasználási jog jogosultjának) (...) nem fizetett. A jogszerű felhasználás fejében járó díj megfizetésének elmulasztása a felperes rovására történt. Ez a körülmény megalapozta a felperesnek - gazdagodás elvonása címén - a díjkövetelését.” (...)

Budapest, 2006. április 10.

Dr. Vékás Gusztáv
a tanács elnöke

Dr. Faludi Gábor
a tanács előadó tagja

Jékely Zsolt
a tanács szavazó tagja